

Przyczynki do powojennej historii studiów fizyki w Uniwersytecie Poznańskim powstałym w roku 1919.

Początki akademickości w Poznaniu sięgają czasów Akademii Lubrańskiego działającej w latach 1519 – 1780. Była to, obok krakowskiej, druga w kraju uczelnia o charakterze akademickim. W przeciwieństwie jednak do krakowskiej uczelni, nie miała ona prawa do nadawania tytułów naukowych.

Nie wnikając w wieloletnią historię rozwoju wyższych uczelni w Poznaniu zauważmy, że czwartego listopada 1903 roku powstała w Poznaniu tzw. Akademia Królewska, która również nie posiadała uprawnień do nadawania tytułów naukowych a działała do roku 1918.

Natomiast w dniu 7-go maja 1919 roku odbyła się w Poznaniu uroczysta inauguracja pierwszego roku akademickiego formalnie uznawana jako dzień powołania do życia Uniwersytetu Poznańskiego. Pierwszym Wydziałem Uniwersytetu Poznańskiego był wielokierunkowy Wydział Filozoficzny, który został powołany do życia, już wcześniej, w dniu 15-go kwietnia 1919 – roku.

Dwudziestolecie Fizyki 1919 – 1939 w Uniwersytecie Poznańskim.

W pierwszym roku działalności Uniwersytetu Poznańskiego, w roku 1919, zostały uruchomione studia fizyki i został utworzony Zakład Fizyki Doświadczalnej na Wydziale Filozoficznym. Kierownikiem Zakładu został profesor zwyczajny fizyki doświadczalnej Alfred Denizot, urodzony 21 października 1873 roku w Poznaniu. Prof. A. Denizot był delegatem Wydziału Filozoficznego do Senatu, i przewodniczącym Senackiej Komisji Przyrodniczej.

W przedwojennym zyciorysie profesora A. Denizota należy wspomnieć, że był jeńcem francuskim z wojny roku 1870, że poślubił Polkę i osiedlił się w Poznaniu.

Studiował na Uniwersytecie w Berlinie, gdzie obronił pracę doktorską w 1897 roku.

Od 1907 roku wykładał na Politechnice Lwowskiej na której habilitował się z geometrii wykreślnej w 1910 roku. Następnie był docentem Uniwersytetu im. Jana Kazimierza we Lwowie i profesorem zwyczajnym mechaniki ogólnej i analitycznej oraz dziekanem wydziału inżynierii wodnej Szkoły Politechnicznej we Lwowie. Wysokie uznanie w świecie nauki zyskał mu wykład o ruchu względnym wygłoszony na międzynarodowym kongresie mechaniki stosowanej w Cambridge. Był członkiem Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika. Został obdarzony Krzyżem Legii Honorowej i Krzyżem Obrony Lwowa. Był członkiem Papieskiej Akademii Nauk. W roku 1919 przeniósł się z Lwowa do Poznania i objął, jak już wspomniałem, Katedrę Fizyki Doświadczalnej na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Poznańskiego.

Profesor Alfred Denizot zmarł w Poznaniu 31 stycznia 1937 roku. Jego macierzysty

Zakład Fizyki Doświadczalnej mieścił się na 2-im piętrze Collegium Minus. Prace naukowe wykonywane w tym Zakładzie dotyczyły wybranych zagadnień fizyki zjawisk elektrycznych.

Również w roku 1919, a konkretnie 31 października 1919 r. powołano w Uniwersytecie Poznańskim Zakład Fizyki Teoretycznej, którego kierownictwo powierzono profesorowi Tadeuszowi Pęczalskiemu (1831 – 1947). Niżej wybrane fragmenty Jego biogramu, opracowanego przez dra J. Józwiaka i profesora F. Kaczmarka, dotyczą głównie okresu przedwojennego. Wprawdzie celem niniejszego opracowania jest opis powojennej historii studiów fizyki w Uniwersytecie Poznańskim to warto jednak przytoczyć również wybrane relacje z okresu przedwojennego

Dowiadujemy się więc, że tuż po wojnie Profesora Pęczalskiego sprowadzono do Poznania ze Stanów Zjednoczonych, gdzie ostatnio przebywał i zajmował się zagadnieniami z zakresu fizyki technicznej. Jego dorobek naukowy dotyczył publikacji z dziedziny fizyki ciała stałego, termodynamiki i optyki.

Z Jego zyciorysu wynika, że studiował matematykę i fizykę w Uniwersytecie w Paryżu; tam też doktoryzował się u profesora Bonty w roku 1916.; a kierownictwo Zakładu Fizyki Teoretycznej w Uniwersytecie Poznańskim objął z dniem 1-go stycznia 1920 roku.

W roku akademickim 1921/22 wykładał również fizykę teoretyczną w Uniwersytecie Warszawskim, a w latach 1926 – 1931 dodatkowo wykładał fizykę doświadczalną na Wydziale Rolniczo – Leśnym Uniwersytetu Poznańskiego.

Jego praca naukowa w Zakładzie Fizyki Teoretycznej skupiała się głównie na zagadnieniach dyfuzji jonów w solach halogenków w wysokich temperaturach, a także na przewodnictwie elektrycznym soli i na niektórych zagadnieniach teorii kinetycznej gazów. Liczba prac naukowych ZFT opublikowanych do 1939 r. wynosiła ponad 30 pozycji. W Zakładzie Fizyki Teoretycznej doktoryzowały się 3 osoby. Profesor T. Pęczalski był również współpracownikiem „Bulletin International de la Societe du Froid” w Paryżu oraz członkiem American Physical Society i Polskiego Towarzystwa Fizycznego. Brał również czynny udział w popularyzacji fizyki wygłaszając odczyty publiczne na tematy współczesnej fizyki m.in. w ramach Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich.

Prof. Pęczalski utrzymywał żywe kontakty z fizykami francuskimi, między innymi z profesorem Perrin z Paryża. Nawiązał również kontakt z Towarzystwem Fizycznym w Pradze (1932) oraz z ośrodkami fizyki w Brnie i Bratysławie.

Czas wojny światowej i powojennej „reanimacji” studiów fizyki w latach 1939-1950.

Podczas drugiej wojny światowej działalność polskich uczelni i całego polskiego szkolnictwa była totalnie zamknięta.

W październiku 1940 roku utworzono jednak w Warszawie tajny Uniwersytet Ziemi Zachodnich. Jego kadre stanowili uczeni zamkniętego wówczas Uniwersytetu Poznańskiego. Uniwersytet Ziemi Zachodnich działał głównie w Warszawie do czasu Powstania Warszawskiego. Uniwersytet Poznański natomiast wznowił działalność w Poznaniu w kwietniu 1945-go roku.

Po drugiej wojnie światowej profesor Pęczalski wyraził wprawdzie gotowość podjęcia pracy dydaktycznej w Uniwersytecie Poznańskim, ale poważna choroba przeszkodziła mu w tych planach. Po uzyskaniu urlopu zdrowotnego Profesor wyjechał, we wrześniu 1945 r., do Paryża gdzie zmarł w dniu 1.2.1947 roku. Funkcję Kuratora Zakładu, na krótki okres (1945 – 1946), przejął wówczas fizyko –chemik profesor Antoni Gałęcki.

Początki powojennej uniwersyteckiej fizyki, zarówno doświadczalnej jak i teoretycznej były jednak niezwykle trudne. Charakteryzowały się one totalnym brakiem samodzielnych, kadr naukowych, całkowitym brakiem aparatury badawczej, a nawet brakiem własnych pomieszczeń.

Profesor Henryk Niewodniczański z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, który okresowo, w latach 1937 – 1939, po śmierci profesora Denizota, był kierownikiem Zakładu Fizyki Doświadczalnej Uniwersytetu Poznańskiego, a w roku 1939 był już powołany na kierownika Zakładu Fizyki Uniwersytetu Stefana Batorego, wrócił do Uniwersytetu wileńskiego.

Z kolei np. Zakład Fizyki Teoretycznej w powojennym okresie 1945- 1948 musiał zadowolić się dwoma małymi pokojami w Collegium Chemicum. Dopiero w roku 1948 Zakład Fizyki Teoretycznej uzyskał nieco lepsze pomieszczenie na parterze Collegium Maius.

Start powojennej fizyki w Poznaniu był tym bardziej trudny, że w okresie przedwojennym fizyka w Poznaniu odgrywała wyraźnie mniejszą rolę niż analogiczne uniwersyteckie ośrodki badawcze w Warszawie i Krakowie, a nawet i we Lwowie i Wilnie.

Na szczęście, w 1945 roku do Poznańskiego Uniwersytetu przybył Szczepan Szczeniowski, przedwojenny, w latach 1935 – 1939, profesor uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie, a we wcześniejszych latach 1930 – 1937, profesor Uniwersytetu Jana „Kazimierza we Lwowie. We wrześniu 1945 roku profesor Szczeniowski został mianowany kierownikiem Katedry Fizyki Doświadczalnej a w roku 1946 również kuratorem Zakładu Fizyki Teoretycznej. Niestety, w pierwszych sześciu powojennych latach, profesor Szczepan Szczeniowski był jedynym profesorem fizyki dla całego czteroletniego kierunku studiów fizyki i wykładów fizyki na studiach chemii. Imponował wszystkim kiedy osobiście i cierpliwie egzaminował rzesze studentów fizyki, chemii i matematyki. Zdecydowanie pracował ponad siły.

W roku 1948 profesor Szczeniowski otrzymał jednak bardziej atrakcyjną nominację na stanowisko profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ulegając jednak perswazjom ówczesnego rektora Uniwersytetu Poznańskiego, profesora Kazimierza Ajdukiewicza pozostał w Poznaniu dla dokonania wielkiego dzieła jakim była budowa fundamentów fizyki w Uniwersytecie Poznańskim. Profesor S. Szczeniowski podjął się więc zadania wprost pionierskiego, zadania stworzenia zespołów eksperymentalnej i teoretycznej fizyki startując prawie od zera i bez tradycji. Dramatyczny stan kadrowy groził ograniczeniem lub utratą uprawnień do prowadzenia studiów fizyki.

Studia fizyki w pierwszych powojennych latach odbywały się bowiem wedle przedwojennego systemu, który jednak zakończył się definitywnie 31 grudnia 1952 roku.

Natomiast w roku akademickim 1949/1950 został wdrożony nowy dwustopniowy program studiów fizyki: 3 lata studiów ogólnych oraz dwa lata studiów II stopnia dla ograniczonej liczby najlepszych studentów. Ze względu na obecność jednego profesora fizyki na UP mogły być uruchomione tylko studia 3-letnie, po których najlepsi absolwenci mogli się ubiegać o kontynuację studiów na tych Uniwersytetach na których były uruchomione studia II stopnia. Aby uruchomić w Poznaniu studia II stopnia profesor Szczeniowski ubiegał się o pozyskanie przynajmniej jeszcze jednego profesora fizyki.

W rezultacie tych zabiegów w listopadzie 1951 roku profesor Uniwersytetu Wrocławskiego Stanisław Loria przeniósł się z Wrocławia do Uniwersytetu Poznańskiego. Profesor Loria był przed wojną wieloletnim profesorem Uniwersytetu im. Jana Kazimierza we Lwowie. Miał On szerokie bezpośrednie kontakty z wybitnymi fizykami epoki. W szczególności studiował np. u Ernesta Rutherforda, studiował razem z Bornem.

W roku 1951 powstały więc dwie Katedry Fizyki Doświadczalnej: pierwszą kierował prof. Szczeniowski, drugą prof. Loria. Katedra Fizyki Teoretycznej była nadal nieobsadzona, a jej kuratorem w dalszym ciągu był prof. Szczeniowski.

Profesor S. Szczeniowski był jednak fizykiem powszechnie już znanym, uczonym o dużym autorytecie naukowym, zdolnym do prowadzenia pionierskich badań zarówno doświadczalnych jak i teoretycznych. W szczególności należy wyraźnie wspomnieć, że profesor Szczeniowski stosując oryginalną aparaturę wytworzoną w warszawskim laboratorium, wykazał w roku 1929, że transport elektronów w kryształach bizmutu wykazuje zjawisko dyfrakcji, które świadczy o falowej naturze elektronów. Była to kolejna w historii praca, po pracy Davissona i Germera (1927), wyróżniona przyznaniem Davissonowi nagrody Nobla w roku 1933 i świadcząca o falowej naturze elektronów. Praca ta również eksperymentalnie zweryfikowała ideę de Broglie dotyczącą falowej natury elektronów wyrażoną w roku 1924 a wyróżnioną nagrodą Nobla w roku 1929. Eksperymentalna praca profesora S. Szczeniowskiego potwierdziła w końcu fundamentalne

tezy twórców mechaniki kwantowej sformułowane w roku 1926 a wyróżnionych nagrodami Nobla : przyznanych profesorowi P. Heisenbergowi w roku 1932 i prof. E . Schrödingerowi w roku 1933.

Wysokiej rangi wynik uzyskany przez dra S .Szczeniowskiego świadczy o tym, że poziom prowadzonych przez Niego badań był na najwyższym poziomie światowym. Nawiązując do atrakcyjnych początków mechaniki kwantowej, profesor S. Szczeniowski już w latach pracy w Uniwersytecie Lwowskim (1930-1937), zajmował się atrakcyjnymi zastosowaniami mechaniki kwantowej w fizyce ciała stałego.

O powszechnym uznaniu wysokich kompetencji, wileńskiego wówczas, profesora S. Szczeniowskiego świadczy również fakt Jego powołania do czteroosobowej Rady Naukowej planowanego lotu balonu do stratosfery w celu zbadania rozkładu promieniowania kosmicznego w tej strefie. Członkiem załogi planowanego lotu, ale niedoszedłego z powodu awarii, był znany alpinista badacz promieniowania kosmicznego dr Jodko - Narkiewicz przybyły z Wilna do Poznania gdzie zmarł w roku 1963.

W roku 1926 S. Szczeniowski doktoryzował się w Uniwersytecie Warszawskim na podstawie pracy dotyczącej energetycznej wydajności fluorescencji.

W roku 1929 dr S. Szczeniowski był na rocznym stażu naukowym w Chicago University u profesora A.H Comptona, laureata nagrody Nobla przyznanej Jemu w roku 1927 za wyjaśnienie efektu zmiany długości fali promieniowania rentgenowskiego rozproszonego na kryształach. Równocześnie przebywał tam profesor W. Heisenberg, który przez pół roku prowadził tam wykłady i seminaria. Aktywny udział w tym środowisku naukowym wyzwolił u dra S. Szczeniowskiego głębsze zainteresowanie i zamiłowanie do badań teoretycznych. Szczególnie cenna jest wysoka ocena dra S,Szczeniowskiego zawarta w liście skierowanym przez prof. A.H. Comptona do profesora E.Schrödingera

W roku 1930 dr S. Szczeniowski habilitował się na Uniwersytecie Warszawskim na podstawie pracy dotyczącej kwantowej teorii ruchu elektronu w polu elektrostatycznym.

Tak więc świetna orientacja Profesora S, Szczeniowskiego w problematyce doświadczalnej i teoretycznej umożliwiły Mu skuteczne kierowanie zarówno eksperymentalnymi jak i teoretycznymi pracami badawczymi .

W trudnych powojennych latach, szczególnie, w latach pierwszej dekady począwszy od roku 1945 , bardzo ofiarnie pomagali Profesorowi m.in. mgr Lubieniecka, mgr Józef Grycza, mgr Jan Józwiak, mgr Walenty Paszkowski mgr Kazimierz Flauta mgr Włodzimierz Mościcki docent Marek Kwiek

Po prawie 6-cio letniej przerwie wojennej oni podjęli się organizacji pracowni eksperymentalnych i stanowisk badawczych..

Bardzo dobry poziom kształcenia matematyki, fizyki i logiki zapewniała m.in. następująca kadra profesorska częściowo przybyła z Uniwersytetu Lwowskiego i Politechniki Lwowskiej.

Profesor Władysław Orlicz opuścił Lwów w roku 1945 (1937 ?) i objął Katedrę Matematyki w Uniwersytecie Poznańskim. Należał On do słynnej na całym świecie lwowskiej szkoły matematycznej. Słynna jest Jego analiza funkcjonalna w „przestrzeniach Orlicza „.

Profesor Kazimierz Ajdukiewicz członek słynnej lwowsko – warszawskiej szkoły filozofii i logiki. Rektor Uniwersytetu Poznańskiego w latach (1948 – 1952).

Profesor Andrzej Alexiewicz – uczeń profesora Orlicza z którym w roku 1945 przybył ze Lwowa do Uniwersytetu Poznańskiego.

Profesor Zdzisław Krygowski (1872 – 1955), specjalista teorii funkcji analitycznych .W roku 1919 przybył ze Lwowa do Uniwersytetu Poznańskiego inicjator badań kryptologicznych nad Enigmą. Jego bezpośrednimi uczniami byli trzej matematycy (Marian Rejewski, Jerzy Różycki, Henryk Zygalski), którzy złamali szyfry słynnej niemieckiej enigmy i przyczynili się do zwycięstwa nad hitlerowskimi Niemcami.

Profesor Edmund Karaśkiewicz (1899 - 1973) – ceniony autor akademickiego podręcznika pt. „Zarys teorii wektorów i tensorów”. Profesor Politechniki Poznańskiej. Bardzo cenionym astronomem i geofizykiem był profesor Józef Witkowski (1892 – 1976) – twórca i organizator Astronomicznej Szerokościowej Stacji w Borowcu.

Katedry Fizyki Doświadczalnej i Teoretycznej w latach 1950 - 1969.

W roku 1950 została utworzona Katedra Fizyki Teoretycznej, która obejmowała początkowo dwa Zakłady, a mianowicie Zakład Fizyki Teoretycznej kierowany przez kierownika katedry Profesora S. Szczeniowskiego i Zakład Akustyki i Teorii Drgań kierowany przez docenta Marka Kwieka. Obydwa Zakłady zajmowały odrębną część parteru Collegium Maius w sąsiedztwie opery poznańskiej. Taka struktura organizacyjna przetrwała 5 lat, do czasu wyodrębnienia się Katedry Akustyki Teorii Drgań w roku 1955.

Pierwszymi asystentami fizyki teoretycznej zostali magistrowie Czesława Lipińska i Henryk Cofta. Ze względu na bardzo duże obciążenia dydaktyczne do procesu dydaktycznego został włączony aspirant mgr Leon Kowalewski.

Po upływie niezwykle trudnych sześciu powojennych lat 1945 – 1951 nastąpił okres szybkiego, stopniowego krystalizowania się tematyki badawczej i jej ewolucji stosownie do trendów fizyki światowej.

W połowie roku 1951 odbył się Pierwszy Kongres Nauki Polskiej na którym, w odniesieniu do fizyki, wytyczono główne kierunki badań, które mają być szczególnie finansowane w najbliższym planie sześcioletnim i w kolejnych latach pięcioletnich. Wielką zasługą profesora S. Szczeniowskiego było zaliczenie fizyki magnetyzmu do głównych kierunków badań finansowanych centralnie.

W roku 1951 do Uniwersytetu Poznańskiego przybył z Wrocławia wybitny profesor Uniwersytetu Lwowskiego Stanisław Loria, fizyk o wielkim doświadczeniu naukowym i pedagogicznym, człowiek o dużej kulturze osobistej. Profesor S. Szczeniowski wspólnie z profesorem Lorią, do czasu Jego śmierci w roku 1956, z pełnym powodzeniem organizowali i prowadzili badania magnetyzmu w uniwersytecie poznańskim i Instytucie Polskiej Akademii Nauk.

W roku 1952 przybył z Politechniki Gdańskiej do Uniwersytetu Poznańskiego profesor Arkadiusz Piekara. Przejął On obowiązki kierownika Katedry Fizyki Doświadczalnej. Profesor A. Piekara wyraźnie zdynamizował eksperymentalną działalność badawczą w Katedrze Fizyki Doświadczalnej i zainicjował powstanie nowych kierunków badawczych, w szczególności optyki nieliniowej, fizyki laserów i elektroniki kwantowej.

Profesorowie S. Szczeniowski i A. Piekara utworzyli w roku 1954 prężne zakłady naukowe Polskiej Akademii Nauk, które połączyły się w roku 1975 w liczący się w skali międzynarodowej Instytut Fizyki Molekularnej PAN.

Szybko rozwijające się odrębne dziedziny badań kierowanych przez profesorów S. Szczeniowskiego i A. Piekarę w pełni uzasadniają odrębną charakterystykę obydwu szkół fizyki.

Profesor S. Szczeniowski zachował kierownictwo Katedry Fizyki Teoretycznej i zainicjował koncentrację badań teoretycznych magnetyzmu w macierzystej katedrze KFT oraz badań doświadczalnych i teoretycznych magnetyzmu w Ferromagnetycznym Oddziale Instytutu Fizyki PAN. Prof. Szczeniowski zorganizował cotygodniowe robocze seminarium, na którym referenci przedstawiali wyniki przeliczeń prac własnych i publikacji literaturowych. Referentami wspólnego seminarium byli ze strony PAN Janusz Morkowski, Jerzy Kociński i Jan Szaniecki a ze strony UP- Henryk Cofta, Leon Kowalewski, Bogdan

Fechner i Ryszard Ferchmin. Prof. S.Szczeniowski nawiązał współpracę z ośrodkami magnetyzmu w Instytucie Badań Jądrowych w Świerku i w Instytucie Badań Jądrowych w Krakowie. W efekcie Katedra Fizyki Teoretycznej Uniwersytetu Poznańskiego była aktywnym współuczestnikiem Jesiennych Szkół Magnetyzmu.

Prof. S.Szczeniowski kierował katedrą w latach 1950 – 1963, w okresie najtrudniejszym, w czasie kiedy krystalizował się profil naukowy katedry. Ścisłą współpracą Katedry Fizyki Teoretycznej U.P. i Zakładu Ferromagnetyków Instytutu Fizyki PAN przyczyniła się do szybkiego rozwoju badań ferromagnetyzmu w ośrodku poznańskim. Przewodniczącymi Rad Naukowych Instytutu Fizyki Molekularnej PAN byli kolejno profesorowie Stanisław Kielich i Roman Micnas a członkami tych Rad Naukowych byli profesorowie U P : Stanisław.Kielich, Zdzisław Pająk, Leon Kowalewski, Roman Micnas, Stefan Jurga, Józef Barnaś i Henryk Puszkarski. W latach sześćdziesiątych wystąpił już ilościowy skok liczby przewodów doktorskich zasługujących na wysoką ocenę i chlubnie świadczących o wysokiej randze poznańskiego ośrodka badań magnetyzmu, optyki nieliniowej, elektroniki kwantowej, spektroskopii różnych częstości i generalnie fazy skondensowanej.

W pierwszych latach sześćdziesiątych pojawiły się doktoraty uczniów obu profesorów S. Szczeniowskiego i A. Piekary: W szczególności były to doktoraty Z.Pajaka (1959), H.Cofty (1960), L.Kowalewskiego (1960), J.Morkowskiego (1960), J. Szanieckiego ( ), J. Stankowskiego (1960), F. Kaczmarka (1960), T. Krajewskiego (1960), A. Śliwińskiego (1960), S. Kielicha (1961), J. Małeckiego (1961) M.Surmy (1962), B.Fechnera (1962), R.Ferchmina (1963).

Od 1975 roku Zakłady Magnetyzmu i Teorii Ciała Stałego UAM, oraz Instytut Fizyki Molekularnej PAN zaczęły organizować co trzy lata dużą konferencję naukową, która początkowo miała charakter ogólnopolski a począwszy od 1990 roku jest konferencją międzynarodową pt. ” European Conference. Physics of Magnetism”.

Pierwszym przewodniczącym konferencji ze strony Instytutu Fizyki Molekularnej PAN był profesor Janusz Morkowski (1975 -1990)) a ze strony Uniwersytetu Poznańskiego profesor Bogdan Fechner (1975 – 1990). Redaktorem materiałów konferencyjnych był prof. Leon Kowalewski (1975 - 1990).

Przewodniczącym wszystkich następnych konferencji jest profesor Roman Micnas a współprzewodniczącymi byli kolejno prof.Stefan Krompiewski, prof.Andrzej Jezierski, prof.Bogdan Bułka i prof.Bogdan Idzikowski. Redaktorami materiałów konferencyjnych byli: prof. Józef Barnaś, prof. Bogdan Idzikowski, dr Marek Thomas i prof. Ryszard Wojciechowski.

Na powyższych konferencjach z reguły bierze udział. ponad 200 uczestników

W roku 1994 poznański ośrodek magnetyzmu był współorganizatorem światowej konferencji magnetyzmu, którą ze względu na dużą liczbę uczestników (ponad 1400 osób) trzeba było zorganizować wspólnie z Instytutem Fizyki PAN w Pałacu Kultury w Warszawie.

W latach 60-tych poznański ośrodek badań magnetyzmu miał już bardzo dobrą międzynarodową renomę. W pierwszych latach 60-tych powierzono poznańskiemu ośrodkowi Pierwsze Międzynarodowe Kolokwium Ferromagnetyzmu Krajów RWPG. Poznańskiemu ośrodkowi powierzono również Międzynarodową Konferencję Cienkich Warstw Magnetycznych.

W 1962 roku zostali przyjęci na etaty naukowo dydaktyczne magistrowie Andrea Lehmann-Szweykowska Tadeusz Lulek, Henryk Puszkarski.

W roku 1963 profesor S. Szczeniowski uznał stan kadrowy Katedry Fizyki Teoretycznej jako dobry i w pełni zdolny do dalszego samodzielnego rozwoju i postanowił, zgodnie

z wcześniejszą zapowiedzią przenieść się do Warszawy. W kilku jednak następnych latach często dojeżdżał do Poznania i troszczył się o dalszy rozwój badań magnetyzmu w Poznaniu.

Kierownictwo Katedry objął Jego pierwszy wychowanek i najbliższy współpracownik docent Henryk Cofta. Parę lat później, w roku 1966 Katedra Fizyki Teoretycznej uzyskała odrębne pomieszczenia w Collegium Chemicum. W roku 1967 został zatrudniony na etacie asystenta mgr Zbigniew Jacyna – Onyszkiewicz, a w roku 1968 mgr Michał Kurzyński. W roku 1968, w ramach Katedry Fizyki Teoretycznej została powołana Pracownia Teorii Ciała Stałego, a jej kierownikiem został mianowany docent Leon Kowalewski.

W roku 1969 została przeprowadzona reorganizacja Wydziału Fizyki w wyniku której powstał jeden Instytut Fizyki dzielący się na Sekcję Fizyki Doświadczalnej i Sekcję Fizyki Teoretycznej. Sekcja Fizyki Teoretycznej została podzielona na dwa zakłady: A) Zakład Mechaniki Kwantowej kierowany przez docenta Henryka Coftę i B) Zakład Elektrodynamiki kierowany przez docenta Leona Kowalewskiego.

Po paru latach obydwa zakłady zmieniły swoje nazwy dostosowując je do faktycznie prowadzonych badań naukowych. I tak zakład mechaniki kwantowej przyjął nazwę Zakładu Teorii Magnetyzmu, a zakład elektrodynamiki przyjął nazwę Zakładu Teorii Ciała Stałego. Tak więc w roku 1969 wszystkie dotychczasowe zakłady naukowe połączyły się w jeden Instytut Fizyki.

W całym okresie funkcjonowania Zakładu ZTCS wyniki działalności badawczej podlegały corocznej ocenie w wyniku udziału ZTCS w Centralnym Programie Badań Podstawowych koordynowanym przez Instytut Niskich Temperatur i Badań Strukturalnych PAN we Wrocławiu, Centralny Program Badań Podstawowych koordynowany przez Instytut Fizyki Uniwersytetu Łódzkiego oraz Problem Międzyresortowy koordynowany przez Instytut Fizyki PAN w Warszawie i Komitet Badań Naukowych.

Pierwszym dyrektorem Instytutu Fizyki został Profesor Stanisław Kielich.

W odrębnym opracowaniu przedstawimy wybrane tematy ilustrujące problematykę badawczą Zakładu Teorii Ciała Stałego UP.

Leon Kowalewski

Poznań, lipiec 2019